

De vlucht van de vroege glazenmaker

Tekst en foto's: Zaterdagmiddag 7 juni 2008 – Komkleireservaat 'de Regulieren' in de West-Betuwe. Het is mooi weer: libellenweer. Die houden wel van 23 graden, een lekker zonnetje met af en toe een stapelwolkje. Een licht windje vanuit het zuidwesten. Dat wordt aardig gebroken door het aangrenzende populierenbos. Een drie meter brede uitloper van de watergang ligt vol met krabbenscheer. Een favoriete plant van de vroege glazenmaker om de eitjes op af te zetten.

De vier vleugels van libellen kunnen onafhankelijk van elkaar bewegen.

De vroege glazenmaker

De vroege glazenmaker (*Aeshna isosceles*) is een zes centimeter grote bruine libel. Je herkent hem eenvoudig aan de groene ogen, doorzichtige vleugels, twee gele banden op het borststuk en de gele 'driehoek' aan de staartbasis. Hij heeft wel wat weg van de bruine glazenmaker. Die heeft echter blauwe ogen, bruine vleugels en geen gele driehoek aan het begin van de staart.

In tegenspraak tot zijn naam vliegt de vroege glazenmaker niet vroeg op de dag. Deze libellensoort hoort namelijk meer bij de koukleumen. Ze vliegen alleen boven de 22 graden en aan de zonnige kant van het water. De libel heet 'vroege' glazenmaker omdat het de vroegst in het jaar vliegende soort van het libellengeslacht '*Aeshna*' is.

Bij mijn aankomst om een uur of half drie bezetten twee mannetjes vroege glazenmaker een territorium. Op een hoogte van 30 tot 50 cm kruisen ze over een afstand van een meter of twintig boven het wateroppervlak. Af en toe helikopteren ze even: ze hangen dan 'stil' in de lucht. Dat kunnen libellen omdat hun voor- en achtervleugels onafhankelijk van elkaar bewegen. Op het grensvlak van beide territoria wordt regelmatig 'gesteggeld'. Met veel vleugelgeritsel en woeste capriolen worden de grensconflicten geregeld.

Helikopteren

Het valt me op dat de mannetjes op een aantal vaste vlakken helikopteren. Bij een ervan kies ik positie, met m'n 70-200 mm lens in de aanslag. De gevoeligheid gaat naar 400 asa en de sluitertijd wordt opgeschroefd naar 1/800 sec.

Aanvankelijk probeer ik de camera zelf te laten scherpen op de helikopterende vroege glazenmaker. Ofschoon mijn Canonlens de reputatie heeft zeer snel scherp te stellen, lukt dat niet. Ik ga daarom over op handscherpstelling: grof scherpen op 'de hangplek' op ca. 2 meter afstand en dan op het moment suprême met de hand snel bijdraaien, een beetje naar voren en achteren bewegen en de wijsvinger lang op de afdrukknop laten rusten. Het is ook een kwestie van veel opnames maken.

Paring en ei-afzet

Na een half uurtje wordt het helemaal interessant. Er verschijnt een vrouwtje in het territorium. Niet dat je dat zo direct kan zien; bij vroege glazenmakers zien beide geslachten er hetzelfde uit. Alleen de achterlijf-aanhangels zijn anders maar die zie je niet in vlucht. Het patrouillerende mannetje grijpt het vrouwtje achter de ogen vast en sleurt haar mee naar een waterzuringblad langs de kant. Ik heb geluk met die lage locatie: de paring vindt volgens de boekjes meestal hoger plaats. Het paringswiel - daar komt ons symbool voor de liefde vandaan - hangt een kwartiertje aan het zuringblad. Het andere vroege glazenmaker-mannetje komt regelmatig langs, maar krijgt geen kans. Deze heer laat zijn dame niet los. Om de oevervegetatie intact te laten, maak ik alleen wat foto's vanuit mijn bestaande positie.

Na het kwartiertje wordt het paringswiel verbroken en gaat het vrouwtje direct naar de krabbenscheerplanten. Zij lijkt een voorkeur te hebben voor de bloeistengels. Daar zit ze langer op dan op de bladeren. Met het onderlichaam volledig in het water boort ze de gaatjes om de eitjes in te leggen. Haar vleugels ritselen bij het opstijgen langs de scherpe tanden van de krabbenscheerbladen.

Het mannetje blijft eerst aan het zuringblad hangen, maar hervat na enkele minuten zijn territoriumvluchten. Hij verplaatst zijn heli-copterlocatie telkens naar de omgeving waar het vrouwtje eitjes afzet. Ik heb geluk, want daar blijft hij langer hangen. Het sluitergeklapper van mijn camera is dan niet van de lucht. Fanatiek wordt het andere mannetje bij het ei-afzettende vrouwtje geweerd. Volgens de literatuur begeleidt het mannetje het vroege-glazenmakervrouwtje niet bij de ei-afzet. Ik vind dit 'heli-kopteren in de buurt' echter wel een vorm van chaperonneren. Na een tiental minuten wil het vrouwtje opnieuw verkassen, maar het mannetje grijpt haar weer resoluut vast. Opnieuw volgt een paring en ei-afzet onder toezicht op afstand. Dan vindt mevrouw vroege glazenmaker het genoeg geweest en vliegt ze weg naar de toppen van de populierenlaan.

Zelf vroege glazenmakers zoeken

Vroege glazenmakers komen vooral voor in matig voedselrijke wateren in het westelijk en noordelijk deel van Nederland. Zoek met mooi weer vooral bij sloten met krabbenscheer en weinig kroos. De top van de vliegtijd ligt doorgaans in de eerste twee weken van juni. Op de website van De Vlinderstichting kun je de actuele vliegtijdenverwachting vinden: historische waarnemingen worden daarin gecombineerd met de weersontwikkeling.

Positieve trend

De vroege glazenmaker neemt sinds 1999 sterk toe. Dat is echter niet overal in Nederland het geval: op de zandgronden in het binnenland neemt de vroege glazenmaker in aantal af. In de duinen, de klei- en laagveengebieden gaat de soort echter flink vooruit. Watergangbeheerders kunnen de vroege glazenmaker helpen wanneer zij de watergangen in gedeelten over meerdere jaren 'schonen'. Dan is er altijd krabbenscheer aanwezig voor de eiafzet. Gefaseerd slootschonen is overigens ook goed voor tal van andere planten- en diersoorten. Ook het schoontijdstip is van belang: bij voorkeur (laat) in het najaar!

Bronvermelding

- Nederlandse vereniging voor libellenstudie (2002). De Nederlandse libellen (Odonata). Nederlandse Fauna deel 4. Nationaal Natuurhistorisch museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & EIS-Nederland, Leiden.
- Bos F. en Wasscher M. (1997). Veldgids libellen. Stichting KNNV Uitgeverij.
- Van Swaay, C.A.M., Groenendijk, D. & Plate, C.L. (2008). Vlinders en Libellen geteld. Jaarverslag 2007. De Vlinderstichting, Wageningen.

Het paringswiel van de vroege glazenmaker.

Opvallend bij de vroege glazenmaker zijn het vrij effen bruine lijf en de groene ogen.

Het vrouwtje van de vroege glazenmaker zet haar eitjes af in waterplanten, zoals hier in krabbenscheer.